

PROCEEDING BOOK

November 15-17, 2019
ADANA, TURKEY

EDITOR
Dr. Hatice Nur GERMİR

ISBN-978-625-7029-45-2

AL FARABI

6th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

PROCEEDING BOOK

- Editor

Dr. Hatice Nur GERMİR

- All rights of this book belongs to Farabi Publishing House.
- Without permission can't be duplicate or copied.
- Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

- ISBN- 978-625-7029-45-2
- Issued: 17.12.2019

AL FARABI
6th International Conference on Social Sciences
www.farabicongress.org

About Congress

AL FARABI
6th International Conference on Social Sciences
Keynote & Invited participation type
DATE - PLACE
November 15-17, 2019
ADANA – TURKEY
ORGANIIZATION
Al- Farabi International Journal on Social Sciences
HONORARY HEAD
Prof. Dr. Hacer HUSEYNOVA
ORGANIZATION COMMITTEE
ASSOC.PROF. HAKKI CIFTI
ASSOC. PROF. VOLKAN YURDADOG
ELVAN CAFEROV
DR. KADİR AYDIN
ATABEK MOVLYANOV
HASAN SURKHAYLI
LANGUAGES
Turkish, English, Russian, Arabic
INTERNATIONAL PARTICIPANTS
Turkey, Azerbaijan, Ukraine, Russia, Algeria, Kazakhstan

All submissions were subject to double-blind review by at least two reviewers.
The congress received 118 papers and after an evaluation 90 of them have been accepted for an oral presentation

SCIENCE COMMITTEE

- Dr. Adil AKINCI, Kırklareli University
- Dr. Yegane HACIYEVA, Azerbaijan University of Languages
- Dr. Amanbay MOLDIBAEV, Taraz State Pedagogy University
- Dr. Botagul TURGUNBAEVA, Russia Natural Sciences Academy
- Dr. Bayram POLAT, Omer Halisdemir University
- Dr. Elvan YALCINKAYA, Omer Halisdemir University
- Dr. Durmuş Çağrı YILDIRIM, Namık Kemal University
- Dr. Çinarə QƏHRƏMANOVA, Azerbaijan University of Languages
- Dr. Maha Hamdan ALANAZI, Riyadh King Abdulaziz University
- Dr. Misliviy VLADEMIR, Ukraine Technic University
- Dr. Xatirə ƏLİYEVA, Azerbaijan State Pedagogical University
  Dr. Mustafa TALAS, Ömer Halisdemir University
- Dr. Vaqif ƏLİYEV, Azerbaijan State Pedagogical University
- Dr. Umran TURKYILMAZ, Gazi University
- Dr. Gülçöhrə ALIYEVA, Azerbaijan State Pedagogical University
- Dr. Salih OZTURK, Namık Kemal University
- Dr. Sehrana KASIMI, Azerbaijan National Academy of Sciences
- Dr. Shara MAZHITAEVA, Karaganda State University
- Dr. Melahat BABAYEVA, Azerbaijan State Pedagogical University
- Dr. Sarash KONYRBAEVA, Kazakh State Women's Pedagogy University
- Dr. Zhaparkwlova N. IKSANOVA, Al Farabi State National University
- Dr. Nuri KAVAK, Eskişehir Osmangazi University
- Dr. Mehmet Nuri ÇINARCI, Van 100 Yıl University
- Dr. Nazilə ABDULLAZADE, Azerbaijan State Pedagogical University

INTERNATIONAL PARTICIPANT SPEAKERS

А. В. Кириченко, кандидат
экономических наук, доцент- Ukraine
Günel RƏHİMLİ – Azerbaijan
حسين محمد سعد- Algeria
Гөлнар Юлдыбаева, ф.ф.к.,
ө.ғ.х.,- Russia
Булекбаев С. Б. д. филос. н., профессор- Kazakhstan

FARABI CONGRESS
Farabi Kongresi Programı

15-17 November 2019

Adana, Türkiye

Participant Countries

Turkey, Ukraine, Kazakhstan, Algeria, Azerbaijan, Russia

RAMADA HOTEL

Kuruköprü, Adana TR, Çınarlı Mahallesi, İnönü Cd. No:40, 01060 Seyhan/Adana

(0322) 455 05 05

Keynote Speech:

Булекбаев С. Б. д. филос. н., профессор
Айдарбеков З.С. д. филос. н., профессор

О ТЮРКСКОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В МИРОВОЙ КУЛЬТУРЕ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

15.11.2019 Cuma-Friday/ 10^{00}-12^{00}

Salon-F1, Oturum-1	**Head of Session: EĞİTİM 15 SABAH Dr. Kısmet DELİVELİ**
Uzman Öğr. Erkan AKDEMİR Prof. Dr. Hüseyin KALKAN	ORTAOKUL 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YERÇEKİMİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ
Uzman Öğr. Erkan AKDEMİR Prof. Dr. Hüseyin KALKAN	ORTAOKUL 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YERÇEKİMİ HAKKINDAKİ ZİHİNSEL MODELLERİ
Öğr. Gör. Dr. Kısmet DELİVELİ	ZİHİNSEL ENGELLİ ÖĞRENCİLERE OKUMA-YAZMA ÖĞRETİLİRKEN KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER VE GELİŞTİRİLEN TAKTİKLER
Deniz KAHRİMAN PAMUK	SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR GELECEK İÇİN OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE ORMAN PEDAGOJİSİ UYGULAMALARI
Doç. Dr. Orhan HANBAY	SEKİZİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNDE OKUMAYA YÖNELİK TUTUM DÜZEYİ İLE SORUN ÇÖZME BECERİSİNE YÖNELİK ALGI DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
Dr. Öğr. Üyesi Sevda DOLAPÇIOĞLU	ÖĞRETİM PROGRAMLARI ARACILIĞIYLA ESTETİK OKURYAZARLIK
Yazgül SARİ Doç. Dr. Ayten Pınar BAL	ÖĞRENCİLERİN CEBİRSEL DÜŞÜNMESİ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
Yazgül SARİ Doç. Dr. Ayten Pınar BAL	ÖĞRENCİLERİN CEBİRSEL TUTUMLARININ İNCELENMESİ
Dr. Öğr. Üyesi Arif ATALAY	TEBERRÛ AKİTLERİNDE MÜLKİYETİN NAKLİ

15.11.2019 Cuma- Friday/ 12^{00}-14^{00}

Salon-F1, Oturum-2	**Moderatör: Doç. Dr. Ahmet GÖGERCİN**
Dr. Öğr. Üyesi Aytemis DEPCİ	MURAKAMİ'NİN HAŞLANMIŞ HARİKALAR DİYARI ve DÜNYANIN SONU ADLI ESERİNDEKİ KAPI METAFORU
Hatice ÇARLI	İHSAN OKTAY ANAR'IN AMAT ADLI ROMANINDA OKURUN ALGISINDA KIRILMAYA YOL AÇAN UNSURLAR
Doç. Dr. Ahmet GÖGERCİN	SİNEMATOGRAFİK ROMAN VE IŞIK-GÖLGE OYUNLARININ ANLATIDAKİ İŞLEVİ: 'KISKANÇLIK / LA JALOUSİE' ÖRNEĞİ
Figen AKYOL Prof. Dr. Akif ARSLAN	SAFİYE EROL'UN CİĞERDELEN ROMANININDAKİ HALK EDEBİYATI UNSURLARI
Dr. Öğr. Üyesi Aytemis DEPCİ	HARUKİ MURAKAMİ'NİN YABAN KOYUNUNUN İZİNDE ROMANINDA KOLONYALİZM ve AYNU GENCİ
Arş. Gör. Dr. Melek ÇUBUKCU	ATABETÜ'L-HAKAYIK'IN SEMERKANT NÜSHASINDA GEÇEN İNANÇ VE İTAAT İLE İLGİLİ KAVRAMLARIN (YAZIM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN) MANİHEİST VE BUDİST DÖNEME AİT UYGUR HARFLİ METİNLERLE KARŞILAŞTIRILMASI
Dr. Öğr. Üyesi Begüm KURT	HİTİT ve TÜRK MİTOLOJİLERİNDE TANRIÇALAR
Dr. Öğr. Üyesi F. Fatih GÜLŞEN	YENİ BULGULAR IŞIĞINDA PATARA ANTİK KENTİ
Dr. Öğr. Üyesi F. Fatih GÜLŞEN	ANAZARBOS ANTİK KENTİ

ATEBETÜ'L-HAKAYIK'IN SEMERKANT NÜSHASINDA GEÇEN İNANÇ VE İTAAT İLE İLGİLİ KAVRAMLARIN (YAZIM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN) MANİHAİST VE BUDİST DÖNEME AİT UYGUR HARFLİ METİNLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Melek ÇUBUKCU
Çukurova Üniversitesi

ÖZET

Atebetü'l-Hakayık Yüknekli Edib Ahmet Bin Mahmud tarafından tahminen 12. yüzyılda yazılmış manzum bir öğüt ve ahlak kitabıdır. Ulu emir, Türk ve Acem meliki Muhammed Dâd İspehsâlâr Bey'e sunulmuştur. Yazılış amacına uygun olarak tamamen öğüt üslubuyla kaleme alınmıştır. Bu bakımdan Kutadgu Bilig'in öğüt ağırlıklı bölümleri Atabetü'l- Hakayık ile benzer üslūptadır.

Eserin dört yazması bugüne ulaşmıştır. Semerkant nüshası Temür'ün oğlu Şahruh döneminde 1444'te Semerkant'ta hattat Zeynelabidin tarafından isitnsah edilmiştir. Düzgün bir hatla, Uygur harfleriyle yazılmıştır. Şimdi İstanbul Süleymaniye Kütüphanesinde Ayasofya bölümündedir. Ayasofya nüshası 1480'de İstanbul'da Şeyhzade Abdürrezzak Bahşı tarafından düzenlenmiştir. Üst satırları Uygur, alt satırları Arap harflidir. Topkapı Müzesi nüshası Fatih veya 2.Beyazıt döneminde İstanbul'da istinsah edilmiş olmalıdır.Arap harflidir.Ankara Seyid Ali Nüshası Arap harflidir; baştan, ortadan ve sondan eksiktir (Ercilasun, 2010, 326-331).

Çalışmada İslami döneme ait "Atebetü'l- Hakayık"ın Uygur harfleriyle yazılmış olan Semerkant Nüshası; Budist döneme ait olan Kuanşi İm Pusar , Eski Uygurca Altı Dişli Fil Hikayesi; Manihaist döneme ait olan Huastuanift'in Berlin nüshasında, inanç ve itaatle ilgili kavramların yazım özellikleri incelenecek; aynı örneklerin yazımı, ünlüler ve ünsüzler açısından, söz başı, söziçi ve söz sonu durumlara göre değerlendirilecektir.

Bu çalışmaya Uygur harfli yazım geleneğinin Manihaist ve Budist dönem Uygurcasına göre birtakım değişikliklere uğradığı varsayılarak başlanmıştır. İçinde bulunulan toplum, dini inançlar vb.unsurların etkisi, ilgili eserlerin söz varlığına etki eder, bu durum da kelimelerin yazım özelliklerine yansır. Aynı alfabeyle farklı dönemlerde yazılmış metinler arasında, yazımda görülen benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesinin yanı sıra, yapacağımız çalışmanın, ilgili dönemlerin belli bir alana ait olan söz varlığını ortaya çıkarmak bakımından da fayda sağlayacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Atebetü'l- Hakayık, Altı Dişli Fil Hikayesi, Kuanşi İm Pusar, Huastuanift (Berlin), yazım.

KISALTMALAR LİSTESİ

ADFH: Uygurca Altı Dişli Fil Hikayesi
AH: Atebetü'l-Hakayık'ın Semerkant Nüshası
Çin. : Çince
HUAS-B: Huastuanift (Berlin) Nüshası
KİP: Kuanşi İm Pusar
Sgd. : Soğdca
Skr. : Sanskritçe
ChU, U, M : Huastuanift'in Berlin Nüshalarının fragmanları

İŞARETLER LİSTESİ

q : Uygur alfabesinde tek nokta ile işaretlenen "ḳ, ġ" karşılığı kullanılmıştır.

· : Uygur alfabesinde iki nokta ile işaretlenen "ḳ, ġ" karşılığı kullanılmıştır.

w : Uygur alfabesinde "o, ö, u, ü" karşılığı kullanılmıştır.

/ : Tıpkıbasımda okunamayan yerler

GİRİŞ

Daha önce , tarafımızdan yapılan doktora tezinde[1] İslami döneme ait Uygur harfli metinler yazım özellikleri bakımından incelenmiş, karşılaştırma yapabilmek amacıyla da Manihaist ve Budist döneme ait bazı Uygur harfli metinler de incelenmiştir. Bu çalışmada ise Klasik Uygurca metinlerinden tez kapsamı dışında kalan Huastuanift[2]'in Berlin Nüshası (Manihaist dönem), Kuanşi İm Pusar (Budist Dönem) ve Altı Dişli Fil Hikayesi (Budist Dönem) incelenmiştir. İslami döneme ait olan Uygur harfli metinlerden de Atebetü'l-Hakayık'ın Semerkant Nüshası[3] incelenmiştir.

Yazım özelliklerini karşılaştırabilmek adına, örnekleri sınırlandırabilmek amacıyla inanç ve itaat kavram alanına giren sözcükler tespit edilmiş; İslami döneme ve Manihaist-Budist döneme ait olan Uygur harfli Türkçe metinlerde bu örnekler karşılaştırılmıştır. Örnekler seçilirken, en az iki metinde olanlar tercih edilmiş, tek metinde yer alan inanç ve itaat ile ilgili kavramlar bu bildiri çerçevesinde değerlendirilmemiştir[4] .

İslami dönem ve Manihaist- Budist dönem metinlerinde farklı inanışların söz konusu olması dolayısıyla, İslami döneme ait olan Atebetü'l-Hakayık'ın Uygur harfli Semerkant nüshasında yer alan ve diğer metinlerde bulunmayan Arapça ve Farsça sözleri karşılaştırma imkanı olmadığından, bu örnekler inceleme dışı bırakılmıştır.

Huastuanift'in Berlin Nüshası için Betül Özbay'ın çalışmasının[5] transliterasyon kısımlarından, Kuanşi İm Pusar'ın dizini için Şinasi Tekin'in çalışmasından[6], Kuanşi İm Pusar'ın transliterasyon kısımları için Ceyda Özcan'ın yüksek lisans tezinden[7], Altı Dişli Fil Hikayesi için Murat Elmalı'nın çalışması[8]ndan faydalanılmıştır. Çalışmanın amacı, Manihaist ve Budist dönemden İslami dönem Uygur harfli metinlere ne kadar sözcük taşındığı ya da hangilerinin terkedildiği, yazımın değişim gösterip göstermediği meselesinin tespit edilmesidir.

---

[1] Çubukcu, M (2019) İslami Döneme Ait Uygur Harfli Türkçe Metinlerin Yazım Özellikleri (Yayınlanmış Doktora Tezi)

[2] Tarafımızdan yapılan doktora tezinde Huastuanift'in Londra nüshası incelenmiştir.

[3] Atebetü'l-Hakayık'ın Semerkant Nüshasına ait örnekler Melek Çubukcu'nun İslami Döneme Ait Uygur Harfli Türkçe Metinlerin Yazım Özellikleri (2019) adlı doktora tezinden alınmıştır.

[4] Bu konuda ayrıntılı bilgi için Hüsnü Çağdaş Arslan tarafından 2016 yılında yapılan "Uygur ve Karahanlı Türkçesinde İtaat Kavramı" adlı yüksek lisans tezine bakılabilir.

[5] Özbay, B. (2014). Huastuanift Manihaist Uygurların Tövbe Duası. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

[6] Tekin, Ş. (2019). Uygurca Metinler I, Kuanşi İm Pusar (Ses İşiten İlah). Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

[7] Özcan, C. (2014). Eski Uygurca Kuanşi-im Pusar. (inceleme-metin-çeviri-açıklamalar-sözlük). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Danışmanlar: Prof. Dr. Mehmet Ölmez , Prof. Dr. Mustafa Sinan Kaçalin, Prof. Dr. Zühal Ölmez. Yıldız Teknik Üniversitesi: İstanbul.

[8] Elmalı, M. (2019). Altı Dişli Fil Hikayesi. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.

Çalışmanın amacı, Manihaist ve Budist dönemden İslami dönem Uygur harfli metinlere ne kadar sözcük taşındığı ya da hangilerinin terkedildiği, yazımın değişim gösterip göstermediği meselesinin tespit edilmesidir.

BULGULAR

açıt- (HUAS-B U 14a, 12, U16 b-2; AH 162)

acun (ADFH 40, 62, 72; KİP 190,191; AH ajun, acun 70, 74, 177, 191, 193, 205, 212, 213, 217, 221, 240, 273, 305, 385, 393, 395, 396, 441, 445, 448, 449, 453)

arıġ (KİP 193, 197, 50; HUAS-B U8b-10, U10b-6, U12a-1, U 12b-9 /10; AH 111, 112)

arkış (ADFH 40, 37; AH 179, 180)

ata (ADFH 22; AH 291, 495)

ata- (KİP 10b, 53, 56, 82, 95, 190, 205, 206, 212, 52, 6, 10a, A14, 15, 22, 39, 63, 64, 75, 211, 15, 68, 91, 85, 153, 216, 190, 106, 95, 216, 190, 10B, 95, 205, 212, 206, 53, 56, 91, 15, 153, 216, 91, 15,22, 39, 52, 63, 64, 75, 82, 85, 91, 95, 106, 190, 79; ADFH 207)

atan- (AH 165; KİP 8, 13, A15, 25, 58)

atlıġ(ADFH 52; KİP 137, 138, 125)

ay- (HUAS-B365; AH 314, 3, 4, 1, 297, 129, 119, 229, 490, 191, 502, 119, 173,188, 65, ; ADFH 368)

bar- (AH 184, 287, 431, 470, 471, 391, 202, 386, 274, 240, 242, 476, 436, 391; HUAS-B U7a-6/7, U10b 9-10, U13a, 13-14)

baş (AH 300, 300, 136, 138, 358, 130, 489, 220, 334, 141, 363, 120, 391, 140; KİP 117)

beg (AH 69 ; KİP 26, 36; ADFH 20, 336, 141, 309, 20, 22, 79, 329, 34, 42, 69, 24, 82, 100; ADFH 79)

bil-(AH 506, 114, 368, 226, 511, 24, 84, 103, 107, 139, 220, 250, 348, 384, 425, 334, 80, 166, 106, 113, 310, 502, 503, 504, 93, 237, 501,169, 45, 123, 506 ; KİP 45, 59, 83, 101, 148, 45, 178, 59, 148, 45, 178, 159, 148)

bilge: (ADFH30, 239; ? 221; KİP 69, 129, 130, 187, 194, 129, 130, 22)

bilig (KİP 63, 42, 62,69, 196, 207, 194, 198, 69, 207, 62, 63; HUAS-B U8b-1, U9a, 3-4, U9b, 1-2, U14b, 10-11, U16a, 5-6, U20a, 2-3, U20a, 2-3, U20a, 3-4; AH 89, 104, 84, 93, 123, 107, 83, 101, 121, 107, 48, 106, 100, 103, 98, 105, 108, 237, 81, 127, 128; AFDH 239 biliglig)

biligsiz (HUAS-B20,111; KİP 68, 66; AH 86, 87, 91, 94, 96, 97, 108, 115, 119, 122, 109, 102)

bodisatav (ADFH 145, 286, 323, 362 , KİP bodisvt, 7, 10b, 13, 24, 52, 84, 104, 173, 203 ; KİP bodhisattva, 59, 70, 83, 88, 97, 101, 148)

boşu- (KİP 200; HUAS-BU9b, 2-3, U10b-11, U12b, 10-11)

boşun- (KİP 40; HUAS-B U7a, 9-10, U9a, 5-6, U9b, 4-5, U10b-1, U11b, 10-11, U12b, 3-4, U13a, 15, U14a, 15-16, U16b, 7-8, M 5103a, 4-5)

burhan (ADFH 169, 238, 367, 171, 172; HUAS-B U9a, 3-4, U20a, 2-3, ChU 6414b, 4; KİP burḳan 97, 168, 169, 171, 213, 102, 103, 179, 168, 90, 97, 100, 162, 171, 175, 213, 169, 218, 221)

buşi (KİP 158, 165, 161, 53, 153, 166 ; HUAS-B U7b, 12)

çın (AH 56, 58; KİP 193)

edgü (AH 240, 245, 405, 365, 374, 270, 406, 146, 377, 333, 375, 378, 316 ; KİP77, 88, 89, 92, 93, 217, 95, 195; ADFH 162, 195, 165, 167, 168)

ilig (ADFH 23, 29, 36, 59, 66, 79, 81, 90, 92, 100, 118, 329, 331, 336, 102, 63, 65, 75, 69, 51, 53, 57 ; KİP 122, 123; AH 92, 252, 254, 206, 251 AH elig 30, 286, 124, 205, 30, 286)

elit- (HUAS-B U14b-9 ; KİP ilt- 47)

er (ADFH 34, 135, 152, 177, 182, 204, 300 308; KİP A49, 45, 127, 138 ; AH er, 88, 95, 133, 141, 142, 229, 233, 234, 237, 245, 257, 271, 275, 307, 322, 359, 360, 376, 377, 378, 405, 425, 152, 317, 336, 45, 150, 304, 319, 333, 344, 421, 102, 139, 159, 227, 282, 423, 149, 153, 319, 335, 361, 201, 202; AH ir 138, 141, 142, 233, 234, 237, 245, 257, 275, 307, 360, 376, 377, 378, 405, 425, 152, 317, 336, 45, 145, 150, 301, 304, 322, 333, 421, 145, 150, 301, 304, 319, 333, 344, 421, 102, 139, 159, 282, 423, 153, 335, 361, 201, 202)

erdem (KİP 189, 60, 71, 210, 149, 215, 219, 149 ; AH irdem 59)

erdini (KİP 19, 167, 157, 18, 168; ADFH, 220, 394)

erk (KİP 5, 113, 114; HUAS-B U22b-4; AH; AH irk)

erklig (HUAS-B U12a, 12-13, U12b, 12-13; ADFH 102; AH irklig A256)

eşid- (ADFH 28, 39, 101, 230, 273, 324, 352, 389; KİP 10b, 191, 211, 55, 5, 219, 4a, 7, 180, 215; KİP işid- 180,215)

et'öz (HUAS-B U20b, 3; KİP etüz 181, 2, 144, 189, 150)

ezrua (ADFH 267; KİP 109, 204; HUAS-B U8b-10, U17a-1, 1.p, 4, ChU 6414b, 2)

ḥormuzta (KİP110, 111; ADFH 265, 272, 288, 320; HUAS-B U8a-1, U8a-7)

ıt- (AH ıt- 185 ; AH ıs- 31, 36, 79, 35 ; HUAS-B ıd- U8b -3)

ınan- (AH 173; HUAS-B ChU 6414b, 4)

içgek (KİP 30; ADFH359; HUAS-B M5103a, 5-6)

ḳaŋ (ADFH 22; KİP 186)

kataglan- (KİP 85; AFDH ḳatıġlan- 264)

kazgan- (AH 273; KİP 78, 188)

kirtü: (AH 368; ADFH 11, 282, 332 ; HUAS-B kertü ChU 6415b, 2)

kol- (KİP 196; AH 312; HUAS-B U9b, 2-3, U15a, 2.bölüm 9, U23a-3, U26a-1)

ḳork- (ADFH 101,354; KİP 50)

ḳorḳınç (ADFH 158, 352; HUAS-B U12a, 10-11, U13a, 3-4; KİP ḳorḳunçluġ 43)

ḳorḳunçsuz (KİP 52, 153 ; ADFH 123 ḳorḳunçsız)

köŋül (ADFH 352, 158; AH 183, 220, 318, 371, 233, 430, 185, 414, 365, 73, 494, 255; KİP 76, 51, 65, 51, 221, 161, 165)

kör- (AH 219, 423, 113, 237, 238, 240, 99, 274, 18, 458, 505, 320, 71, 172, 217, 94, 359, 485 ; HUAS-B U7b, 4-5)

kul: (KİP196, 223; AH 344, 38, 298, 256, 422)

kurtul-: (KİP 12, 23, 29, 41, 57, 102, 105, 107, 109,111, 113, 115, 118, 120, 122, 125, 127, 129, 131, 134, 137, 140, 143, 146, 41, 12, 57, 23, 41, 57 ; KİP kutrul- A12, A23, A29, A41, A57, B9, D7; AH kutul- 39)

kut (ADFH 216, 252; KİP 221, 39, 177, 179, 196)

kutlug (AH 251, 23 ; KİP 76; ADFH 161,195, 206, 244, 309)

küç (ADFH 225, 253; AH 331; KİP 71)

küçlüg (HUAS-B U17a, 1. parça, 4, ChU 6414b, 3; ADFH 258, 362; KİP 64, 62)

küḍez- (AH 345, 157, 130; ADFH küzet- 164)

küsüş (ADFH 264, 228, 17, 266; KİP 223)

nızvanı(KİP, 203; ADFH nizvani 14, 357, 361, 354, 14, 194))

nom (KİP 158,199; HUAS-B U9a-11, U10b-5, U12a-15, U12b-1, U12b, 7-8-9, U13a, 6-7, U13b, 9-10, U15a-2. bölüm, 7, ChU 6415-3, ChU 6415, 4; KİP 127)

orun: (ADFH 43, 268, 266, 49; AH 212)

oz- (AH 55; KİP 23, 57)

ög (AH 490; HUAS-B U8b, 6)

ög- (AH 45, 236, 227, 235, 126, 450; ADFH 161)

ökün- (AH 144, 143, 114; HUAS-B M 5103, 3)

ölüm (KİP, 85, 85, 85; AH 12)

ölür- (HUAS-B U10a-2, U10a-3, U14a-13, U14b, 13-14, U19b, 5-6, U1543b-1, M 798f a, 2-3-4, M 5103a ,7 ; KİP 34, 27, 31, 184, A27, 27, 31;ADFH207)

ötün- (ADFH 101, 356; HUAS-B U7a, 9-10, U9b , 4-5, U10b-2, U11b, 10-11, U12b, 5-6, U13a, 8-9, U13a, 15, U14a, 16-17, U15a 2. bölüm, 2, U16b, 7-8, M443b, 1-2, M798f b, 10-11, M5103a, 4-5; KİP 89, 97, 155, 160, 162, 214, 40, 97, 155, 214, 89, 162, 40; AH 41)

övke (ADFH280; KİP 65)

öz (HUAS-B U7a, 1-2, U7a, 3-4, U11a, 11-12, U11a, 12-13, U11b, 2-3, U14a, 14-15, U20b, 1-2, U25a-2, M798f b, 1,2,3, U1543b, 3; AH 344, 141, 120, 124, 366, 470, 476, 39, 429, 182, 158, 353, 12, 170, 82, 504, 512, 506, 422)

süzük (KİP 51; AH 477, 479; ADFH 122, 218 ; KİP sizik 206 ; ADFH sizik 90)

tamu (KİP 191; ADFH 315; HUAS-B 164, 199)

tapıġ (KİP 86; AFDH50, 52)

tegin- (KİP 173, 172, 68, 91, 75, 181, 91, 172, 173, 68, 75; ADFH 134)

tegür- (AH; 331; ADFH245, 21, 128; KİP 21, 87, 156, 80, 21, 156)

teŋri (KİP 142,164, 189, 89, 97, 155, 173, 201, 120, 121, 89, 97, 100, 162, 171, 174, 213, 108, 109, 110, 112, 198, 115, 116, 168, 113, 114, 117; HUAS-B tẹŋri U7a, 3-4, U7a, 10, U7a, 7-8, U7b-1, U7b-8-9, U8a-1, U8a-7, U8a-8, U8a2, U8a-6, U8b-3, U8b-10, U8b-12, U8b-5, U8b-4, U9a, 3-4, U9a, 6-7, U9b-4, U10a-2, U10a-3, U10a-4, U10a-5, U10a-7, U10a-9, U10a-12, U10b-10, U10b-11, U10b-5, U11a-7-8-9, U11b, 6-7, U12a-2, U12b-7-8-9, U12b, 3-4, U13a,1, U13a, 9-10, U13a, 7-8,U13a-14-15, U14a, 8-9, U14a, 15-16, U14b, 16-17, U15a, 2.bölüm 11, U15a, 2.bölüm 3, U16a, 2, U16a,3-4, U16a-3, U16b, 6-7, U17a, 2. parça 3, U17a, 2.parça 1, U17a, 1.parça 4, U18-4, U20a, 1-2, U20a, 3-4, U20b-2, U21a-1, U21a-2, U21a-3, U23a,4, U24a, 2, U24a, 5, U27b-1, U27b-2-3, ChU 6318b-1, ChU 6414b-3, ChU 6414b-2, ChU6415-2, ChU 6415b-2, ChU 6415b-5, M798f a, 9-10, M 5103, 5-6, M443a, 4, M798f b 6-7-8, M5103a,3, M443a, 7-8, M443b-1, U1543a,1-2 ; ADFH 258)

tile- (ADFH 264, 268; KİP ,74, 77, 19; AH 394, 336, 259, 190)

tirgür- (HUAS-B U10a-2; AH tirgüz- 20)

törö (HUAS-B U9a-11, U12b, 1-2, U13a-7, U15a, 2.bölüm, 7, U18,1; KİP törü 127, 128)

tut- (ADFH 134; 164; AH 179, 206, 434, 135, 186, 266, 268, 371, 131, 36, 49, 54, 56, 58, 262, 282, 511, 30, 36, 262, 268, 131, 30, 132, 511, 434; HUAS-B U9a, 9-10,

U12a, 3-4, U13a-1, U15a, 2.bölüm 5; KİP 158, 168, 169, 15, 216, 72, 153, 109, 26, 213, 10a, 15, 153)

u- (ADFH 98, 299, 313, 98; KİP 35, 28, 33, 28; HUAS-B, U9a, 8-9, U9a, 9-10, U9a-12, U9b-1, U15a, 2.bölüm 5, U15a, 2.bölüm 8, U23a-2; AH 3, 274)

uç- (AH 224, 6, 459; HUAS-B U14a-4)

uluġ (ADFH 25; HUAS-B U10a, 10, U14a, 9-10, U10a-4, U10a-6, ; KİP 71, A45, 45, 49, 195, 124, 126, 112, 114, 60, 115, 16, 17, 29, 41, 201, 194, 196; ADFH22; AH 19, 283, 355, 356, 345, 347)

ur- (ADFH 126; 253, 178, 126; AH 461, 421, 81)

uz (AH 477; KİP169)

yağı (AH 134, 431; KİP 47, 42, 43, 54, 57)

yarat- (AH 9, 13, 454; HUAS-B U10a-4, U10a-6)

yarlıḳa- (ADFH 133; KİP 9, 90, 100, 163, 175, 166, 197, 175)

yarlıḳançuçı (KİP 197, 160, 165, 208, 201, 194, 196; ADFH 183, 264)

yaruḳ (HUAS-B U7a, 3-4, U7b, 8-9, U8a-6, U8b-4, U8b-9, U8b-10, U8b-12, U10b, 4-5 U10b, 8-9, U10b-11,U17a, 1.parça, U21a-2, U27b-4, ChU 6415b, 5; KİP 198, 69)

yarut- (KİP 199, 200 AH 13, 16)

yazın- (HUAS-B U8b-12, U10a-11, U11b, 3-4, U16b, 6-7, U25a-2, M 798f b, 3-4; AH yaz- 445)

yazoḳ (HUAS-B U7a, 7-8, U9b, 4-5, U9a, 5-6, U9b, 5-6, U10a, 1-2, U11b, 6-7, U12a, 7-8, U12b, 3-4, U12b, 1, U13a, 14-15, U13a-3, U13a, 7-8, U13a, 13-14 U13a, 11-12, U14b-4, U15a, 2.bölüm 12, U15a, 2.bölüm 2, U15a, 2.bölüm 2, U15a, 2.bölüm 8, U16b, 7-8, U18-6, U19a, 4-5, M443a, 1-2, M443a, 6-7, M798f b, 6-7-8, M5103a, 4-5 ; AH yazuk, yazuġ 337; KİP yazuk 200)

yazukluġ (ADFH 194; KİP 36, 26, A36, A37, AH 337)

yazuksuz (ADFH 235, 306; HUAS-B yazoksuz U14b,7; KİP 37)

yig (ADFH 68, 161, 162, 195, 165, 167, 168; AH 249, 409, 23, 410)

yek (HUAS-B U7a, 5-6, U7b, 3-4, U8a-5, U8a-10, U8a-9, U8a-11, U8a-3, U8b-5, U8b-12, U8a-11, U8a-12, U12a, 10-11, U13a, 10-11, ChU 6318,2, M 5103a, 3-4, M 5103b, 1. parça, 1-2, U7a,5-6; ADFH 359)

yirçi (ADFH 168, 278; KİP 46)

yolçı (ADFH 168, 278; KİP 46)

yorı- (HUAS-B 341, 366, 235, 352, 122; AH 410)

İslami Dönem	Manihaist Dönem	Budist Dönem	
Atebetü'l-Hakayık (Semerkant Nüshası)	**Huastuanift (Berlin Nüshası)**	**Altı Dişli Fil Hikayesi**	**Kuanşi İm Pusar**
açıt- "çyd-(1)	açıt- "çyt- (1)		
acun "cwn (21)		acun ''cwn (1)	acun ''cwn (1)
arıġ "ry· (2)	arıġ 'ryq (4)		arıġ ''ryq (3)
arḳış ''r· ys (2)		arḳış ''r· yş (1)	
ata ''d' (1)		ata (///)	
		ata- ''t'- (1)	ata- ''t'- (35)
atan- "d'n- (1)			atan- ''t'n- (3)
		atlıġ (/////)	atlıġ ''tlq (1)
ay- "y- (15)		ay- ''y- (1)	
bar- b'r- (14)	bar- b'r (4)		
baş b's (11) b'ş (2)			baş b'ş (1)
beg b'k (1)		beg b'k (1)	beg b'k (1)
bil- byl- (32)			bil- byl- (5)
		bilge bylk' (1)	bilge bylk' (8)
bilig bylyk (19) bylk (2)	bilig bylyk (6)	bilig bylyk (1)	bilig bylyk (6)
biligsiz bylyk-syz (10) bylyksyz (1)			biligsiz bylyksyz (1)
		bodisatav bwdystv (2)	bodisvt bwdysvt (13) bwdy-svt (1)
	boşu-		boşu-

	bwşw- (3)		bwsw- (1)
	boşun- bwşwn- (7)		boşun- bwşwn- (1)
	burhan bwrq′n (1)	burhan bwrq′n (1)	burkan bwrq′n (19)
	buşı (////)		buşi bwşy (11)
çın çyn (2)			çın wyn (1)
eḍgü ′dkw (7)		edgü ′dkw (5)	edgü ′dkw (8)
elig “lk (1) ilig “lyk (3) “lk (1)		ilig ′ylyk (17)	ilig ′ylyk (2)
	elit- (////)		ilt- (///)
er ′r (4) ir ′yr (35)		er ′r (5)	er ′r (3)
irdem ′yrd′m (1)			erdem ′rd′m (8)
		erdini ′rdyny (1)	erdini ′rdny (4)
	erk ′rk (1)		
irklig ′yrklyk (1)	erklig ′rklyk (1) ′rklk (1)	erklig ′rklyk (1)	erklig ′rklyk (2)
		eşid- ′şyd- (4)	eşid- ′şyd- (4) işid- ′ysyd- (1) ′yşyd (1)
	et′öz ′t-′wyz (1)		etüz ′t′wyz (5)
	ezrua ′zrw′ (2)	ezrua ′z-rw′ (1)	ezrua ′z-rw′ (2)
	hormuzta qwrmwzt′ (2)	hormuzta qwrmwzt′ (3)	hormuzta qwrmwz- t′ (2)

İslami Dönem	Manihaist Dönem	Budist Dönem	
Atebetü'l-Hakayık (Semerkant Nüshası)	**Huastuanift (Berlin Nüshası)**	**Altı Dişli Fil Hikayesi**	**Kuanşi İm Pusar**
ıs- ′ys (3) ıt- ′yt- (1)	ıd- ′yt- (1)		
ınan- ′yn′n- (1)	ınan- ′yn′n- (1)		
	içgek ′yçk′k (1)	içgek ′yçk′k (1)	içgek ′yçk′k (1)
		ḳaŋ q′n (1)	ḳaŋ q′n (1)
		ḳatıġlan- ・ ′tyql′n- (1)	ḳataġlan- q′t′ql′n- (1)
ḳazġan- ・ ′z・ ′n- (1)			ḳazġan- q′z-q′n- (2)
kirtü kyrtw (1)	kertü (////)	kirtü kyrtw (2)	
ḳol- ・ wl- (1)	ḳol- ・ (//) (1)		ḳol- qwl- (1)
	ḳorḳ-	ḳorḳ- qwrq- (1) ・ wrq- (1)	ḳorḳ- qwrq- (1)
	ḳorḳınç ・ wr・ ynç (1)	ḳorḳınç ・ wr・ ynç (1)	ḳorḳınç qwrqynç (1)
		ḳorḳunçsız qwrqynçsyz (1)	ḳorḳunçsuz qwrqwnçswz (2)
köŋül kwnwl (11)		köŋül kwynkwl (5) kwnkwl (3)	köŋül kwynkwl (2) kwnkwl (3) kwynkl (1)
kör- kwr- (18)	kör- kwr- (1)		
ḳul			ḳul

· wl (4)			qwl (1)
ḳutul- · wdwl- (1)			kurtul- qwrtwl- (18) kutrul- qwtrwl- (7)
		ḳut · wt (1)	ḳut qwt (5)
ḳutluġ · wdlwq (2)		ḳutluġ · wtlwq (3) qwtlwq (1)	ḳutluġ (//////)
küç kwç (1)		küç (///)	küç kwyç (1)
	küçlüg (//////)	küçlüg kwçlwk (1)	küçlüg kwyçlwk (1)
küḍez- kwd′z- (3)		küzet- kwyz′d- (1)	
		küsüş kwyswş (1)	küsüṣ kwyswṣ (1)
		nizvani nyz-v′ny (1) nyzv′ny (1)	nızvanı nyz-v′ny (1)
	nom nwm (5)		nom nwm (2)
orun ′wrwn (1)		orun ′wrwn (2)	
oz- ′wz- (1)			oz- ′wz- (2)
ög ′wg (1)	ög ′wk (1)		
ög- ′wg- (5)		ög- ′wyk- (1)	
ökün- ′wkwn- (3)	ökün- (////)		
ölüm ′wlwm (1)			ölüm ′wylwm (1)
	ölür-	ölür-	ölür-

	′wylwr- (3)	′wylwr- (1)	′wylwr- (4)
ötün- ′wdwn- (1)	ötün- ′wytwn- (8)	ötün- ′wytwn- (2)	ötün- ′wytwn- (6)
		övke ′wyk′ (1)	övke ′wyk′ (1)
öz ′wyz (19)	öz ′wyz (7)		
süzük swzwk (1) swz-wk (1)		sizik syz-yk (1) süzük swyz-wk (1)	sizik syz-yk (1) süzük swyz-′wk (1)
		tamu t′mw (1)	tamu t′mw (1)

İslami Dönem	**Manihaist Dönem**	**Budist Dönem**	
Atebetü'l-Hakayık (Semerkant Nüshası)	**Huastuanift (Berlin Nüshası)**	**Altı Dişli Fil Hikayesi**	**Kuanşi İm Pusar**
		tapıġ (/////)	tapıġ t′pyq (1)
		tegin- t′kyn- (1)	tegin- t′kyn- (7)
tegür- t′kwr- (1)		tegür-	tegür- t′kwr- (3) t′kywr- (1)
	teŋri tnkry (26) tnkryy (10)	teŋri (/////)	teŋri tnkry (24)
tile- tyl′- (2) tyl-′ (2)		tile- tyl′- (1)	tile- tyl′- (1)
tirgüz- tyrkwz - (1)	tirgür- twrkwr- (1)		
	törö twyrw (2)		törü twyrw (2)
tut-	tut-	tut-	tut-

twd- (21) twt- (4)	twt- (2)	twt- (2)	twt- (8)
u- w- (3)	u- w- (7)	u- w-(4)	u- w-(4)
uç- ʹwç- (3)	uç- (//)		
uluġ ʹwlw· (6)	uluġ ʹwlwq (1)	uluġ (////)	uluġ ʹwlwq (11)
ur- ʹwr- (3)		ur- ʹwr- (4)	
uz ʹwz (1)			uz ʹwz (1)
yaġı y'· y (2)			yaġı y'qy (13)
yarat- y'r'd- (2)	yarat- yr't- (1)		
		yarlıḳa- yrly· '- (1)	yarlıḳa- yrlyq'- (5) yrlq'- (1)
		yarlıḳançuçı yrly· ʹnçwçy (1)	yarlıḳançuçı yrlyqʹnçwçy (7)
	yaruḳ yrw· (8)		yaruḳ yrwq (2)
yarut- y'rwd- (1) y'rwt- (1)			yarut- y'rwt- (2)
yaz- y'z- (1)	yazın- y'zn (4) y'zyn- (1)		
yazuḳ, yazuġ y'zw· (1)	yazoḳ y'zw· (7) y'zwq (1) y'z-w· (1) y'z-wq (1)		yazuk y'z-wq (1)
yazuḳluġ y'zw· -lw· (1)		yazuḳluġ	yazuḳluġ y'z-wqlwq (1)
	yazuksuz y'z-wq (1)	yazoksuz y'z-wqswz (1)	yazuksuz (////////)

		y′z-q· swz (1)	
yig yyk (2)		yig yyk (2)	
	yek y′k (12)	yek y′k (1)	yek y′k (5)
		yirçi yyrçy (2)	yirçi yyrçy (1)
		yolçı (/////)	yolçı ywlçy (1)
yorı- ywrı- (1) ywr-ı- (1)	yorı- ywrı- (1)		

SÖZLÜK

acun < Sgd. 1. hayat, varlık şekli, mevcudiyetin Samsara'daki şekli 2. dünya

açıt-: acıtmak, acıya neden olmak

arıġ: temiz, pak

arkış: elçi, haberci

ata: ata, baba.

ata-: seslenmek, çağırmak, söylemek , isim vermek

atan-: adanmak, ad almak, adlandırmak

atlıġ: denen, diye adlandırılan, isimli, unvanlı, şöhretli, ünlü, asil

ay-: söylemek, emretmek, buyurmak, görevlendirmek.

bar-: varmak, gitmek , ulaşmak; devam etmek

baş: baş ,başkan

beg: bey, efendi, üst düzey görevli, hükümdar

bil-: bilmek, kavramak

bilge: akıllı, bilgili, bilgi sahibi, bilge, hakim

bilig: bilgi, ilim, bilinç

biligsiz: bilgisiz, bilinçsiz, cahil

bodisatav: < Skr. bodhisattva. Aydınlanmanın son aşamasındaki Budist, Buddha olacak kimse, Buda olayı; Buddhalıktan bir önceki aşama bk. bodhisattva, bodisavat, bodisvt.

bodisavat: Aydınlanmanın son aşamasındaki Budist, Buddha olacak kimse, Buda olayı; Buddhalıktan bir önceki aşama bk. bodisvt, bodisatav

bodisvt: Aydınlanmanın son aşamasındaki Budist, Buddha olacak kimse, Buda olayı; Buddhalıktan bir önceki aşama bk. bodisavat, bodisatav

boşu-: kurtarmak , bağışlamak, özgür bırakmak, serbest bırakmak

boşun-. kurtulmak, bağışlamak, affedilmek, özgür bırakmak

burhan: < Çin. Buddha, peygamber bk. burḳan

burḳan: < Çin. Buddha, peygamber bk. burhan

çın: doğru

eḍgü: iyi, güzel, doğru

elig: hükümdar, han, hakan bk. ilig

elit-: iletmek, taşımak, getirmek bk. ilt-

er: er, bey, erkek , kişi, kimse, biri, kişi , adam bk. ir

erdem: güç; kabliyet; fazilet bk. irdem

erdini: < Skr. değerli taş bk. erdni

erdni: < Skr. değerli taş bk. erdini

erklig: güçlü, kuvvetli , erkli, irade sahibi

eşid-: işitmek, duymak, dinlemek bk. işid-

et'öz: Budist ve Manihaist terminolojide ceset ve ruh ifadelerine karşıt olarak canlı, yaşayan beden anlamıyla kullanılmıştır.

ezrua: < Sgd. tanrının adı. Manihaizmde ilk insanın yaratıcısı

hormuzta: < Sgd. Manihaizm'de ilahi olarak yaratılan ilk insan; Budizm'de Indra olarak bilinen tanrıya verilen genel isim

ıd-: göndermek, yükseltmek bk. ıs-, ıt-

ınan-: inanmak, güvenmek

ıs-: göndermek, yükseltmek bk. ıḍ- , ıt-

ıt-: göndermek, yükseltmek bk. ıḍ-, ıs-

içgek: şeytan, iblis, dev, cin

ilig: hükümdar, han, hakan bk. elig

ilt-: geçirmek, sevk etmek bk. elt-

ir: er, bey, erkek , kişi, kimse, biri, kişi , adam bk. er

irdem: güç, kabiliyet, fazilet bk. erdem

işid- : işitmek, duymak, dinlemek bk. eşid-

ḳaŋ : baba

kataglan-: gayret etmek, ceht etmek bk. ḳatıġlan-

ḳatıġlan- : katlanmak, tammül etmek bk. ḳataġlan-

kazgan-: kazanmak

kertü: gerçek, hakikat, doğru bk. kirtü

kirtü: gerçek, hakikat, doğru bk. kertü

kol-: dilemek, istemek

kork-: korkmak

ḳorḳınç: korku

ḳorḳunçsuz: cesur, korkusuz bk. ḳorḳunçsız

ḳorḳunçsız: cesur, korkusuz bk. ḳorḳunçsuz

köŋül: gönül; kanaat; iman

kör-: görmek, uymak

ḳul: kul

kurtul-: kurtulmak bk. kutrul-, kutul-

kut: kut, saadet, mutluluk

ḳutluġ: kutlu, talihli, kutsal, mukaddes

kutrul-: kurtulmak bk. kurtul- , kutul-

ḳutul-: kurtulmak bk. kurtul-, kutrul-

küç: güç, kuvvet

küçlüg: güçlü, kuvvetli

küḍez-: korumak, gözetmek bk. küzet-

küsüş: arzu, istek

küzet- : korumak, gözetmek bk. küdez-

nizvani: < Sgd. ihtiras, tutku, şehvet, iştiyak

nom: din, şeriat < Sgd. = skr. dharma

orun: yer, konak, mevki

oz- : geçmek , kurtulmak

ög: akıl, anlayış, bilinç

ög-: öğmek, medhetmek, yüceltmek

ökün-: pişman olmak

ölüm: ölüm

ölür-: öldürmek

ötün- : saygıyla sormak, saygıyla söylemek, saygıyla demek , istemek, dilemek, arz etmek, bildirmek , sunmak, ricada bulunmak

övke: öfke, kızgınlık

öz: insanın maddi manevi parçası, can, öz, kendi

sizik: arı, temiz ,süzülmüş , temiz, berrak, saf bk. süzük

süzük: arı, temiz ,süzülmüş , temiz, berrak, saf bk. sizik

tamu: < Sgd. cehennem

tapıġ: saygı; hizmet

tegin-: yardımcı fiil; hürmetle yapmak ; istemek, kabullenmek

tegür-: değdirmek, dokundurmak, çektirmeki, ulaştırmak, değdirmek, eriştirmek

ten: ten, vücut

teŋri: tanrı, il, efendi, hazret, üstat, göze yüce ve ulu görünen her şey

tile-: dilemek; istemek; aramak

tirgür-: diriltmek, can vermek, canlandırmak bk. tirgüz-

tirgüz-: diriltmek, can vermek, canlandırmak bk. tirgür-

törö: yasa, öğreti

tut-: emri yerine getirmek, tutmak, almak, sunmak

u- : yapabilmek , -ebilmek, muktedir olmak

uç-: uçmak

uluġ: büyük, ulu, yüce

ur-: vurmak sunmak , vermek

uz: iyi, güzel, kudretli

yaġı: düşman

yarat-: yaratmak, yapmak, hazırlamak

yarlıḳa-: buyurmak, haşmetle yapmak

yarlıḳaçuçı: acıyan, merhametli, bereketli

yarlıḳançuçı: merhamet duygusu, merhametli olan, merhametli

yaruḳ: ışık, aydınlık, parlak

yarut-: aydınlatmak, parlatmak

yaz-: kusur etmek, hata etmek

yazın-: günah işlemek, hata yapmak

yazoḳ: kusur, hata bk. yazuḳ, yazuġ

yazoksuz: günsız, suçsuz bk. yazuḳsuz

yazuġ: kusur, hata bk. yazoḳ, yazuḳ

yazuḳ: kusur, hata bk. yazoḳ, yazuġ

yazukluġ: günahı olan, suçlu

yazuksuz: günahsız, suçsuz bk. yazoḳsuz

yek < Skr. yaksa şeytan, iblis, kötü ruh

yirçi: rehber, kılavuz

yig: iyi, güzel, doğru

yolçı: rehber, kılavuz

yorı-: belli bir inanış doğrultusunda davranmak, yaşamak, yürümek

SONUÇ

1. İslami döneme ait olan Atebetü'l-Hakayık'ın Uygur harfli Semerkant nüshası Manihaist ve Budist döneme ait olan Uygur harfli metinlerle karşılaştırıldığında sadece iki metinde olan örenklerin dağılımı şu şekildedir:

AH-HUAS: 12 örnek (Sadece bu metinlerde geçen örnek sayısı)

AH-ADFH: 7 örnek (Sadece bu metinlerde geçen örnek sayısı)

AH-KİP: 8 örnek (Sadece bu metinlerde geçen örnek sayısı)

HUAS- ADFH: -

HUAS-KİP: 16 örnek (Sadece bu metinlerde geçen örnek sayısı)

Metinlerin tamamında geçen örnek ayısı ise 6'dır. Bu örnekler şunlardır: "bilig, erklig /irklig, ötün-, tut-, u-, uluġ".

2. İslami döneme ait olan Atebetü'l-Hakayık'ın Uygur harfli Semerkant nüshası en çok Manihaist döneme ait olan Huastuanift ile benzerlik göstermektedir.

3. İslami döneme ait olan Atebetü'l-Hakayık'ın Uygur harfli Semerkant nüshası ile en büyük farklılığı gösteren metin ise Uygurca Altı Dişli Fil Hikayesi'dir.

4. Metinlerin tamamında görülen örnek sayısı incelenen örnek sayısına göre oldukça azdır. Bunun sebebini, farklı inanç muhitlerine girilmesiyle açıklamak mümkündür: zira İslami dönemde inanç ve itaatle ilgili olan sözcüklerin çoğunluğunu Arapça ve Farsça kelimeler almıştır.

5. Manihaist ve Budist metinler arasında ise incelenen örnekler açısından incelendiğinde benzerlik oranının yüksek olduğu görülür.

6. Manihaist ve Budist metinler arasındaki farklılıkların birkaç ses değişiminden kaynaklandığı görülür.

7. Ünlülerin yazımı açısından bakıldığında, yazımda işaretlenmeyen ünlülerin genellikle İslami döneme ait olduğu görülür. Ünsüzler açısından bakıldığında ise İslami dönem ile Manihaist- Budist dönem arasındaki en önemli farkın İslami dönem'de kalın ünlülü kelimelerde kelime içinde "t" yerine genellikle "d" kullanılması olduğu görülür.

Sonuç olarak Klasik Uygurcada görülen yazım geleneğinin ve söz dağarcığının , İslami döneme ait olan Uygur harfli metinlerde değişime uğradığını görmek mümkündür. Bu

değişikliğin nedeni, farklı bir inanç ve kültür çevresine girilmesiyle açıklanabileceği gibi, İslami dönemde, müstensihlerin Arap alfabesinin yazım geleneğinden etkilenmeleri biçiminde de açıklanabilir.

KAYNAKLAR

Arat, R. R. (2006). Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki Atebetü'l-Hakayık. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
Arslan, H. Ç. (2016). Uygur ve Karahanlı Türkçesinde İtaat Kavramı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Danışman: Doç. Dr. Engin Çetin : Çukurova Üniversitesi.
Çubukcu, M. (2019). İslami Döneme Ait Uygur Harfli Türkçe Metinlerin Yazım Özellikleri (Yayınlanmış Doktora Tezi). Danışman: Prof. Dr. A. Deniz Abik: Çukurova Üniversitesi.
Elmalı, M. (2019). Altı Dişli Fil Hikayesi. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
Ercilasun, A. B. (2010). Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi. Akçağ Yayınları: Ankara.
Özbay, B. (2014). Huastuanift Manihaist Uygurların Tövbe Duası. Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.
Özcan, C. (2014). Eski Uygurca Kuanşi-im Pusar. (inceleme-metin-çeviri-açıklamalar-sözlük). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Danışmanlar: Prof. Dr. Mehmet Ölmez , Prof. Dr. Mustafa Sinan Kaçalin, Prof. Dr. Zühal Ölmez. Yıldız Teknik Üniversitesi: İstanbul.
Tekin, Ş. (2019). Uygurca Metinler I, Kuanşi İm Pusar (Ses İşiten İlah). Türk Dil Kurumu Yayınları: Ankara.